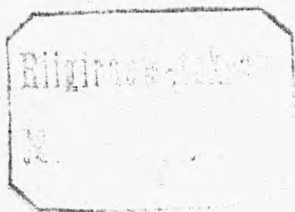


ORGANI- SATSIOON



**TOIMETUS: SAATEKS. J. VILMS; UHISKONNA FUNKTSIONAALSEST KORRAL-
DAMISEST. R. VÄLJATAGA: KAUPMEESKONNA ORGANISEERUMISE PÕHIJOO-
NED. U. MARAMAA: RAHVUSPOLIITILISI SIHTJOONI. E. SALURAND: KUIDAS
MÕNED SUHTUVAD UUTESSE ASUTISTESSE. A. E.: UHISTEGEVUSKODA. J. V.:
KOPERATIIVSE JA SOTSIAAL-ELU UURIMISE INSTITUUT. J. V.: KODADE ANKEET.**

NR. 1 * 1939

ETK uudispaberossid

Viking 25 tk.
35 snt.

tubaka ladvalehtedest.

Loovad värskust ja rahulolu!

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

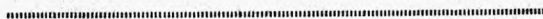


Tallinnas, S. Karja nr. 19. Telefon 425-55



Toimetab kõiki pangaoperatsioone nii liikme-
tega kui ka võõrastega.

Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid
kindlaprotsendilisi väärtpabereid.

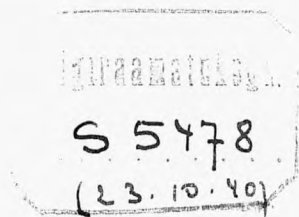


ORGANISATSIOON

ÜHISKONNA ORGANISATSIOONI UURIMISE KOONDISE HÄÄLEKANDJA

Nr. 1.

Jaanuar 1939



Sf 5044

SAATEKS.

Käesolevaga esineb uus organisatsioon oma häälekandjaga avalikkusele. Nagu ütleb „Ühiskonna Organisatsiooni Uurimise Koondise“ põhikirja § 1, on koondise „eesmärgiks rahva erifunktsionaalsete (resp. majanduslike, kutseliste ja kultuuriliste) tegevusalade igakülgne uurimine ja selgitamine.“

Kuna meil on küll massiliselt mainitud alade seltse, ühinguid, liite ja nende tegelasi, samuti loodud hulk kodasid ja teisi avalik-õiguslikke asutisi või analoogilisi korraldusi, puudub siiski asutis, mis just eriti huvi tunneks ühiskonna oragniseerimise küsimuste vastu. Pealegi on meil kodade loomise-ga, samuti riiginõukogu koosseisuga kutsekodadest s. t. korporatiivseist asutistest üles kerkinud palju küsimusi, mis kõik lahendamist nõuavad. See-tõttu oleks mainitud uue organisatsiooni olemasolu vägagi õigustatud.

Oma eesmärgi kohaselt koondis (§ 2): a) „uurib teaduslikult Eesti ühis-kondlikku arengut ning ühiskonna organisatsiooni vorme teistes riikides; b) selgitab majanduslike, kutseliste ja kultuuriliste alade oragniseerimist; c) koondab enda ümber eesmärgist huvitatud isikuid; d) avab osakondi väljaspool Tallinna; e) annab välja raamatuid, ajalehti ja ajakirju, korraldab loenguid, kõnekoosolekuid ja kongresse; f) pöördub asutiste ja organisatsioo-nide poole seletustega.“ — Peale selle teised tavalised laused tegevusest.

Koondis on juriidiline isik. Ta liikmeskond võib koosneda vaid üksik-isikuist.

Uue organisatsiooni üksikasjalisem mõttelaad selgub loodetavasti aja-kirja sisust. Siinkohal loeb toimetus omalt poolt tarviliseks teha mõningad märkused orientatsiooni kohta, mispuhul, võib olla, on tekkinud siin-seal väärarvamisi.

Toimetus deklareerib avalikult, et ta asub ilmavaateliselt organisatsiooni rakendamisel resp. kutsete organiseerimisel demokraatlikul alusel. Ei organisatsioonil endal ega juhatuse teadmisel ka mitte ühelgi tema liik-mel ei ole otseseid ega kaudseid sidemeid ei fašismi, natsionaalsotsialismi esindajatega ei Eestis ega välismaal. Toimetus asub seisukohal, et korpora-

tiivne ühiskondlik arenemine on olnud keskajal, on uuesti tärganud ja arenenud uue ajal just demokraatlikel mail ja nimelt enne fašismi loomist, mistõttu korporatiivne ilmavaade on vähe sõltuv fašistlikest doktriinidest. Nagu Prantsusmaal, Šveitsis jm. on demokraatlik-korporatiivse ilmavaate ühinguid, s. o. ühinguid, mis rahva funktsionaalset organiseerimist uurivad, selgitavad ja soodustavad, nii tuleb ka eesti Ühiskonna Organisatsiooni Uurimise Koondisel täiesti erapooletult, vabalt ja sõltumatult käia oma teed.

Eesti uue põhiseaduse ellurakendamisel hakkab kristalliseeruma tema sisu. Viimane ei ole eriti tema korporatiivses (resp. riiginõukogu ja kodade osas) kaugeltki vastuvõetav vana erakondade vaimu esindajaile. Siinpuhul peaksid kord ometi need tulema ja ütlema, mis nad õieti tahavad või kuidas nad ette kujutavad endi arvates meie uue ühiskonna korraldust. Palja arvestamisega ja opositsiooniga ei saada kaugemale. Käesolev ajakiri püüab omalt poolt selles suhtes selgust muretseda.

Toimetus loodab, et erialalised kutsealad, nende organisatsioonid ja tege- lased, kes soovivad, et kutsealaline organisatsiooni printsiip laieneks, süve- neks ja kõveneks, koonduvad uue organisatsiooni ümber.

Austusega

Toimetus.

ÜHISKONNA FUNKTSIONAALSEST KORRALDAMISEST:

Üle ilma kõneldakse praegusel ajal demokraatia kriisist. Igal pool käib samuti võitlus vana demokraatia alusel loodud ühiskondliku korra, poliitilise parlamentarismi ja uute vormide vahel, mis taotlevad uut ühiskonna ja riigi organisatsiooni.

Keskaegse liigselt kivinenud, orjastuse ilmavaatele ning korrale rajatud riigivalitsemise vastu algas eriti pärast Prantsuse revolutsiooni uute põhi- mõtete maksvusele pääs. Trükivabadus, kodaniku vaba tegutsemine nii vaim- lisel kui majanduslikul alal sai ideaaliks. Keskaegne tsunftide korraldus oli vastuvõtmatu. Eriti pärisorjuse olemasolu ja üldse liigne sõltumine käskijaist oli muutunud talumatuks.

Nii arenesid välja möödunud sajandil ja käesoleva sajandi algul libera- lism, individualism ja demokraatia kui isiku arendamise, tema tegevusvaba- duse loomise ja keskpunktiks seadmise õpetused. See mentaliteet lõi endale vastava kasvatus, ühiskondliku korra ja riigi valitsemisviisi — erakondliku parlamentarismi. Isik ühel pool, vahepeal ei midagi, teisel pool riik. Vaid isikute grupid — erakonnad, muidugi ka üksikute isikute kogud selle ilma- vaatele vastava korraldustega moodustasid ühiskonna aktiivse jõu. Vähe- malt tahtsid seda esitada!

Kuid elu ei mahtunud sellesse raami. Kuigi Prantsuse suure revolutsiooni ajal mitte üksnes tsunftid, vaid ka igasugu muud seltsid ja ühingud suleti, oldi mõningate aastate pärast neid jälle sunnitud lubama ja juba Napoleon I saadik asutati uuesti kodasid. See protsess võttis eriti hoogu läinud aasta- saja keskel ja lõpul, kus peaaugalt töliste sündikalism võitles korpora- tiivse (s. o. ühingute, seltside, funktsionaalsete tegevusalade järele koonda- mise) mõtte ja korralduse eest. See arenemine on läinud üle kogu maailma

eriti viimasel ajal hoogsalt, mistõttu pea iga haritud inimene kuulub kusa-
gile erisihilisesse seltsi, isegi mitmesse korraga!

Selliseks arenemiseks peab nähtavasti olema kaaluvaid põhjusi. Ruumi
puudusel ei saa meie siin sellest pikemalt kõnelda ja lepime vaid asjaolu
konstateerimisega. Nii on Eestis umbes iga 100 inimhinge (lapsed ja vanad
juurde arvatud) kohta üks selts või ühing. Eesti statistika eritleb põllumajan-
duses 4 suuremat ala, tööstuses 50, kaubanduses 12, transpordis ja sides 4,
ühiskondlikus tegevuses 4, kokku seega 74. Peale selle alajaotused, mis
mõnel alal ulatuvad isegi 20-ni ja enam. Näit. jaguneb tööstuses käsitöö ligi
100, arstikutse — 15 erialasse jne. Tähendab eriteadlane on end läbi löönud,
muutunud vajalikuks, isegi paratamatuks! Meie ühiskond on jagunenud mit-
messe sajasale ulatuvasse funktsiooni.

Igal erialal on täita ühiskonnas oma ülesanne või funktsioon. Kui näi-
teks pesunaine, kes töötab paljude perekondade pesu puhastamisega ja kor-
raldamisega, loobub tööst, kui teevad seda ka teised, nagu juhtub streikide
puhul paljudes ettevõtetes — on see suure majandusliku ja ühiskondliku
tagajärjega: sissetuleku ärajäämine töötajail, kütte mittetarvitamine, kauban-
duse seisak, tervislike olude halvenemine, naha- ja teiste haiguste levimine,
kulutused selle tõttu jne. Nii on iga funktsioon ühiskonnas tööjaotuses tähtis
ja seotud paljude sidemetega teistega.

Iga ala vajab korraldamist. Kes suudab seda teha kõige paremini?

Kas riik ja valitsusasutised?

Ühiskonna tööjaotuse tõttu on riigid loonud valitsuste juurde mitmesugu-
sed ministeeriumid: sise-, välis-, tööstus-, sotsiaal-, haridus-, majandus-, kohtu-,
õhukaitse-, kaitseväge jne. korraldused. Kui sest ei piisanud, siis on vasta-
vatesse ministeeriumidesse loodud osakonnad eriteadlastega eesotsas: näit.
kutsehariduse, kaubanduse, hoolekande, muinsuskaitse, algkoolide, töö-
oskuse, noorte, viljamonopoli, tolli, maksude, seemnekontrolli jne. jne. osa-
konnad, ametid, inspektorid või nõunikud. Selles mõttes on meie riigiparaat
teinud Vabariigi algaastatega võrreldes läbi tähelepanuväärse arengu!

Kas on riik võimeline sellise keskvalitsuse täiendamise näol sammu
pidama ühiskonna erialalise arenguga ja kas on see sel kujul vajalik?

Ilma pikema seletuseta peaks olema selge, et ükski riik ei saa olla iga
eriala korraldaja! Riik on seni võtnud endale suuremad alad nagu majandus,
tööstus, haridus, riigikaitse jt. Kuid kui asi puutub nende alade alajaotusse —
nagu arstikutse jagunemine 15-ness, insenerikutse — 4—5, käsitöö — üle 100
jne., siis ei ole mõeldav, et ükski keskasutus suudaks endale iga mitmesaja
eriala üksikosa kohta luua vastava ameti või panna ametisse isikud, kes
ligikaudugi tuttavad oleksid nende üksikute alade arenemistingimustega. Nii
paindub, eluga kiiresti kohanev, mitmekesine ja rikas ei ole ükski valitsus-
aparaat. Kui aga katsutakse oma kätte koondada kogu ühiskonna elu kor-
raldamist, siis on tagajärjeks seadused ja määrused, mis ei ole kooskõlas
eluga, vajavad liiga ruttu muutmisi ja on seega ebaelulised.

Sellist võimetust, ise mitte otsustada, näeme sellest, et valitsusametnikud
peavad pöörduma eraseltside, liitude või isikute-asjatundjate poole, kes oma
näipunäidete, märgukirjade, saatkondade jne. kaudu katsuvad juhtida seadus-
andjat õigele teele. Veel enam, arusaamisele tulles, et iga eriala funktsiooni
juhtimise ja korraldamisega ei saagi toime tulla, on riigivalitsused läinud
sellele teele, et neil majandusaladel on loodud sega-aktiivsete riigi osa-
võtuga ja kontrolliga, asutatud erifonde. ettevõtteid, sihtasutisi, kapitale jne.
Nii oli näit. Eestis 1933—34. a. ligi 55 riigi erifondi jt. eelmainitud erikorral-

dust. Peale muu on lõpuks riigi keskvalitsused sunnitud oma käest ära andma paljude alade lähemat korraldamist ja looma nn. avalikõiguslikke kodasid, mille arv Eestis juba küünib 17!

Seega on selge, et keskvalitsused ei suuda ise kõiki moodsa ühiskonna erialasid korraldada. Samuti ei ole see vajalik, sest korporatiivsete omavalitsuste (resp. kodade) kaudu saadakse seda vajadust teisiti lahendada.

Ka erakonnad on pretendeerinud sellele, et kaitsta ühiskonna erifunktsioone. Kuid need katsed on armetult lõppenud kihierakondade tekkimisega, näit. kui suuremad kutserühmad meil, nagu tööliselised, põllumehed, arvukamad keskkihid jt. löid endile poliitilised erakonnad. See ei annud pisematki kaitset, esindust ja juhtivat korraldust üksikuile vähemaile kutsetele, vaid kõvendas suuremate kutsete majanduslikku võimu, sotsiaalset kaalu ja tekitas ägedat erakondade ja klassivõitlust.

Kokku võttes võime ütelda, et loomuliku mõistuse järele arvestatav seisukoht: „igauks ise suudab oma ala kõige paremini korraldada,“ on läbi löönud ka valitsemispraktikas ja peaks olema ainus õige põhimõte. Valitsuse osa olgu vaid kooskõlastamine, kõrgem juhtimine, korraldamine ja järelevalve. Muud ühiskondlikud ülesanded, korraldused, tegurid, tingimused jne. jäägu korporatiivsete ühingute eneste asjaks, kes neid selliselt asetavad, seavad ja passivad, et nad kõige paremini omavahel ja teistega kokku sünniks. Võtame näit. klaasi ja täidame selle liivaga. See on välisel jõul ja korraldusel. Liiv võtab klaasis teatava taseme. Kui aga võimaldame liival enesel end korraldada sel teel, et meie klaasi tasa raputame või pörutame, leiavad liivaterad parajaid vahesid, korraldavad end üksteise suhtes ja kogu liiva tase klaasis langeb! Korporatiivsete üksikute erialade ja neisse kuuluvate üksikisikute ühiskondlik kooskõlastamine ja korraldamine tuleb samuti jätta nende enesete kätte, siis sobib see lõppeks kõige paremini. Riik loogu vaid üldised raamid.

Kui meil Eestis kord juba on astunud ühiskondlike funktsioonide korraldamise ja neile omavalitsuste loomise teele, siis omab akuutset tähtsust küsimus meie ühiskondlikest funktsioonist üldse. Millised erialad on meie rahva tegevuses olemas, milline on nende erikaal või osatähtsus? Kes on õigustatud saama omavalitsusi, mis määral, kuidas? Kuidas üldse edaspidi mõeldakse korraldada meie ühiskonda jne.?

Meie rahva ühiskondlikest funktsioonidest on seni korraldatud kodade näol: põllumehed, maatöölised ja väikemaapidajad, kodumajandus, majaomanikud, kalandus, kaubandus, tööstus, ühistegevus, käsitööstus, õpetajad, erametnikud, arstid, insenerid, rohuteadlased, meierid, loomaarstid, agroomid ja suuremate käitiste töölised. Kokku 17 koda.

Ühise pealkirja alla, näit. „Kaubandus-tööstuskoda“ on koondatud umbes 20 tööstuse ja kaubanduse eriala, peale selle laevandus ja pangandus, Ühistegevuskodas — kindlustusseltsid, ühispannad jt. Kokku kõiki kodades koondatud alad oleks ligi 40 mitmesugust rahva erifunktsiooni. Peale selle on kirikul, ülikoolil, kultuurialadel (kultuur-kapitalide sihtkapitalid — 5), advokaatidel ja meremeestel ka omad kodadele vastavad asutised või samaliigilised korraldused. See teeb umbes 50 erifunktsiooni. Kui siia lugeda veel mõned korporatiivsed (s. o. erifunktsionaalsed) korraldused nagu jõukomitee, rahvuslik ehituskomitee, lastekaitse, tiisikuse keskkorraldus jt., saame umbes 55 suuremat erifunktsiooni, mis on seatud korporatiivsete korralduste kodade, põhimääruste jne. avalikõiguslike või analoogiliste mooduste alla — arvult umbes 30 korraldust.

Eelmainitud 55 erifunktsiooni ei ole aga kaugeltki veel kõik. Rahvaloenduse andmeil on meil suuremaid erialasid statistika nomenklatuuri järele vähemalt üle kuuekümne. Kui siia veel eelmainitud igasugu erifunktsioonid — nagu jõukomitee, lastekaitse keskkorraldus jt. juurde arvata, tõuseb see arv kindlasti ligi 70. Need on vaid suuremad erialad, mis omakorda jagunevad paljudesse (vrd. käsitööstus 100 (!) jt.).

Tõuseb küsimus, miks on mõnedel erikutsetel kojad või muud avalik-õiguslikud korraldused? Mis põhjusel on need loodud? Kas teised erialad on õigustatud kodasid saama ja kui mitte, siis miks?

Tähtsamaist eramajanduse, hariduse jt. harudest on ilma vastava otsese korralduseta suuremad alad: aiandus, mesindus, metsandus, maamõõtjad, käsitööstustöölised, väikekäitise-töölised (alla 25 töölise käitises), väike-kaupmehed (turul jne.), apteegi abijõud, turismi ja lõbustuse ala (eriti viimane), autojuhid, kaptenid, tervishoiuabijõud, üürnikud, ajakirjandus, majandusteadlased jt. Kokku umbes 15 suuremat ala. Eriala suurus liikmete arvu mõttes ei võiks olla põhjenduseks koja asutamiseks, vaid osatähtsus. Nii on saanud 170 agronoomi, 200 loomaarsti, 300 meierit jt. vabakutselisi (arste jne.), kellede arv on kõigil alla 1000 — omad kojad! Miks ei peaks saama oma autonoomseid korraldusi tuhanded mesinikud, aednikud, autojuhid, siis ka sajad kaptenid, maamõõtjad jt. Kõik nad on omaette erinähted, alad, majanduslikult, tervishoiuliselt, sotsiaalselt, pealegi igaüks suure tähtsusega. Kui anname mõnele kutsele koja (ja teisele mitte, siis eelistame üht eriala või kutset rohkem kui teist. Kus on aga mõõdupuu eelistamiseks, mis oleks nurisemata kõigile vastuvõetav? Kui on kord mindud ühiskonna korraldamisele kodade s. o. korporatiivsel alusel, siis peab see uus alus üheväärselt kehtima kõikide kutsete kohta!

Sellega oleme jõudnud peamise punkti juurde: praegune kodade süsteem ise, tema organisatsiooni ulatus või õigustamine; rahva funktsionaalne korraldamine üldse. Mis on olemas, kuidas on ja millisel teel edasi minna?

Et praegune kodade süsteem oma kogult ei haara veel kaugeltki kõiki rahva tegevusalasid, nägime eespool. Ta loob sotsiaalselt ebaõigluse nende tegevusalade suhtes, mis on korraldusest ilma jäänud. Kõigil aladel on küll seltsid olemas, kuid need on vabatahtlikud, suuremalt jaolt nõrgad majanduslikult ja tööjõudude poolest. Koda ei ole sisuliselt muud kui sunduslik ametiühing, kes saab liikmemaksu või sissetulekuid paratamata seaduslikus korras, omades seega majanduslikku jõudu ja vaimlisi võimalusi oma ala korraldada kaugelt tagajärjerrikkamalt kui mõni eraorganisatsioon. Pealegi on ta riiklikult tunnustatud asutis, omab isegi poliitilist kaalu II koja moodustamisel jne. Kui enne erakondlikul ajajärgul ei olnud kodasid — olid kõik ühesugustes tingimustes — peale kutsete, kel olid omad erakonnad. Nüüd aga on sotsiaalne tasakaal rikutud! Koda on praegusel kujul meil peaaugaltikult kihivõitluse organ, järelikult, üksikud kihid, kel on kojad, võivad paremini kui teised oma huvides võidelda. Sotsiaalse ebaõigluse kaotamiseks, mis on tegelikult kellegi tahtmata kujunenud, oleks järelikult vaja veel palju hoopis uusi kodasid!

Kui rida rahva tegevusalasid on ilma kodadeta, siis on peale selle ka palju erialasid, mis nimeliselt kuuluvad küll kodade alla, aga ei oma sellest suurt kasu, kuna koja konstruktsioon on selline, mis neid ei korralda. Näit. oli eespool juttu 20 erifunktsioonist, mis Kaub.-Tööstuskoja all. Seal on nad korraldatud aga ettevõtte suuruse s. o. palgaliste arvu, jõumasinade ja patendi järele seksioonidesse (suur- ja väiketööstused ja kaubandus). Iga sorti ette-

võtted on siin kõrvuti seatud. On seepärast arusaadav, et erialad on end omaette, väljaspool K.-Tööstuskoda, korraldama hakanud. Nii näeme kaupmeeste, raamatukaupmeeste, trükitöösturite, tekstiiltöösturite jt. eriuhinguid. K.-Tööstuskodal ise on raske neid erialalisi küsimusi harilikus korras korraldada, kuna selleks puudub organisatsioon kogas eneses. Tavaliselt valitakse eriküsimuste jaoks ad hoc komisjonid. Ka seksioonide tegevus on liigselt takistatud autonoomia puudumise ja suure sõltuvusega keskjuhatusest. Peale selle on näit. K.-Tööstuskoda õieti Itaalia mõiste järele korporatsioon (s. o. ühiskogu), kus esitatud mitmelaadilised funktsioonid: laevandus, pangandus, tööstus, kaubandus jne. Kõige puhtamad kojad on aga näit. põllutöö, arstide, rohuteadlaste, meerite omad. Seega on K.-Tööstuskoda omalt konstruktsioonilt erialade aredamise mõttes väga puudulik koda! Järelikult, eespool mainitud 20 erifunktsiooni vajaksid uut korraldust oma kodade näol! Uute kodade üldarv tõuseks sellega umbes 35—40 võrra. Vanadega koos (17) teeks see Eestis umbes 60 või teiste korporatiivsete organisatsioonidega nagu kirik jt., umbes 70—80 koda üldse. Siis oleksid kõik tähtsamad funktsioonid rahval korraldatud omaette, üheväärselt ja üheõiguslikult.

Meie praeguste kodade süsteemi puuduste hulka kuulub veel organite pikk valitsusajag. Nimelt on enamikul kodadel juhatused valitud 4—5 aastaks. See loob eraseltsidega võrreldes kodades liiga kivilinenud olukorra. Pealegi puudub kodadel harilikult kontakt eraseltside ja liitudega (välja arvatud põllutöö-, õpetajate, kodumajandus-, ühistegevuskogad). See annab neile sageli teatava ametliku ja bürookraatliku ilme.

Peale eelmainitud tähtsamate puuduste on veel teisigi arusaamatusi — näit. kodade järelevalve mitmekesisus, distsiplinaarkohtute puudumine mõnel jt.

Kui koda on meie ühiskonna uus organiseerimisviis, siis peaks järjekindlalt seda teostama. Iga ühiskonna funktsioon on õigustatud saama sama organisatsiooni kui teine. Mitte üksnes õigustatus seaduse ees, vaid rahva enese kasu ja tulevik nõuavad, et iga erialadilise tegevus arendataks ja korraldataks kõige paremini, võiks töötada intensiivselt ja areneks kõige suurema oskusega. Seda saame ainuüksi siis, kui igale erialale võimaldame tema enda juhtimise. Kui eriala on meie oludes väikene oma isikute arvu mõttes, võiks ta kuuluda naaberala juurde autonoomse seksiooni näol. Ilma jätta teda korporatiivsest sunduslikust korraldusest aga ei tohi! Kehtiva põhiseaduse § 26 alusel seisab ees meie kutsete korraldamine, mispärast on ülim aeg mõelda lähemalt järele, kuidas seda teha!

Senises kodade praktikas on selgunud, et suuremal arvul kodadel on raske saada kontakti vastavate ministriumidega: ei saada parajal ajal informatsiooni, ei saadeta tutvunemiseks vastavaid seaduseelnõusid või tehakse seda liiga hilja jne. Selle puuduse parandamiseks astuti hiljuti K.-Tööstuskodade poolt samme kodade koostöö korraldamiseks, et ühiselt kaitsta kodade seisukohti. See, et paljud kojad ei saa muud teha, kui kasseerida liikmemaks, isegi politsei kaasabil, et neil on vähe õigusi ja neid veel küllalt pole osanud maksma panna, on juba kodanike keskel tekitanud kodade vastast meeleolu.

Hädasti on vajalik samuti kodade ühiskondlike kohuste toonitamine ja nende vastastikune koostöö leplikkuse vaimu ja rahvaterviku loomise otsustarbel. Kui jääb edasi kestma iga koja omaette töötamine, kus ei nähta kaugemale oma otsestest huvidest, kus esinetakse kodade poolt avalikkusele ja valitsusasutistele risti-vastukäivate seisukohtadega, muutuvad kojad ikka

ägedamaiks klassivõitluse organeiks. Kui tulevad poliitilised erakonnad, kasutavad need kodasid oma tööriistadeks ja asi halveneb veelgi. Seepärast on hädavajalik kodade süsteemi korralik väljatöötamine, kus I astme kodade ja nende suuremate erialade korralduste ühiskodade (kojad sektsioonidega: käsitöökoda, insenerikoda jt.) kõrval oleks maksvusel ka kodade II aste — ühiskogud, kus oleksid esindatud mitut eriala puutuvad kojad (näit. riigi majandusnõukogu). Sellised koostööorganid teostavad rahvakihtide koostööd ja toonitavad ühiskondlikku sõltuvust ning vastastikust kohustust. See kõik vajab aga põhjalikku kaalumist, eeltööd ja selgitust.

Meie ühiskondliku ülemineku ajal nõuavad kõik eelmainitud ülesanded põhjalikku arutamist. Vana erakondlik ilm ei vaata kaugeltki heameelega korporatiivsetele korraldustele. Kõige selle „igakülgseks uurimiseks ja selgitamiseks“, mis puutub eesti rahva erifunktsioonaaletesse (resp. majanduslikesse, kutselistesse ja kultuurilistesse tegevusaladesse, ongi asutatud „Ühiskonna organisatsiooni uurimise koondis“. Tema tahab olla keskuseks, kus oleksid ühendatud kodade, eraorganisatsioonide jt. asutiste tähtsamad jõud, peale selle asjast huvitatud isikud. Kõik eriala organisatsioonid, kes vajaksid ja sooviksid oma ala seaduslikku korraldamist, paremat organisatsiooni, suuremat lõogivõimet, laiemat liikmete koondamist, rohkem ainelist ja vaimset jõudu, enam tähelepanu valitsusasutiste poolt eriala soovidele, kaitset üleliigsele pressile erakondlike jõudude või muult poolt — peavad tundma huvi uue organisatsiooni vastu. Nii koondusid kokku kõik need, kes tahavad, et erialalise organisatsiooni printsiip ja õigused oleksid kaitstud ja paneksid end paremini maksma. Näit. saadavad organisatsioonid välja tuhandeid kirju mõnikord isegi üksiku päeva jooksul, need aga ei lähe 2 sendi eest muidu kui trükitud tekstiga. Lihtne kirjutusmasinakiri ei kõlba. Selliseid praktilisi nõudeid võib tulla palju peale suuremate küsimuste. Eraorganisatsioonide kaitse või õiguste suurendamise, vahekord kodadega jne. nõuaksid kõik korraldamist.

Elame praegu ülemineku ajastul. Uus põhiseadus on reas paragrahvides seadnud üles ja kaitsnud organisatsiooni, kutselist ja korporatiivset põhimõtet üldse. Riiginõukogus on korporatiivseil organisatsioonidel enamus (25 esindajat 40-nest). Seega on korporatiivne mõte end riiklikult juba läbi löönud. Seda on vaja ainult süvendada, puhastada, täiendada. Kui moodustub meie poliitilises elus uus demokraatia mõiste, siis peab selles korporatiivne osa organisatsiooni mõtte kaitsjate ühisel jõul etendama auväärset osa!

J. Vilms.

KAUPMEESKONNA ORGANISEERUMISE PÕHIJONED.

Eesti kaupmeeskonna arenemistee üleriiklikuks kutsekondlikuks tervikuks.

Eesti kaupmeeskonna organiseerumine on üksikuis rakukestes alanud juba enne Maailmasõda — tol ajal, millal Eesti kuulus veel Vene riigi alla. Laiemas ulatuses ja intensiivsemalt on eesti kaupmeeskonna organiseerumine hakanud hoogu võtma Vene revolutsiooni ja eesti rahva omariikluse püstitamise ajal. See toimus kohalike kaupmeesteringkondade algatusel, eriti aktiivselt aga Tallinnas. Järgnevail aastail näeme seda rõõmustavat pilti, et kõigil tähtsamail kohtadel üle riigi leidus kaupmeeskonna ridades aktiivseid, algatusvõimelisi tegelasi, kes oskasid teadlikuma

osa oma kutsevendadest viia veendumusele kutselise organiseerumise tähtsusest ja tarvilikkusest. Selle tulemusel tekkisidki kõigis tähtsamais keskustes üle riigi kohalikud kaupmeeste seltsid ning ühingud.

Selle organiseerumistegevusega kohtadel kaupmeeste eneste algatusel oli pandud kandev alus eesti kaupmeeskonna tulevasele liitumisele üleriiklikult terviklikuks kutsekonnaks. Ning kaupmeeste kohalikud ühingud ning seltsid, kes on elunõuete survele spontaanselt tekkinud üle terve Eesti riigi, moodustavad tänapäevani eesti organiseeritud kaupmeeskonna elujõulised, kogu kutselist organisatsioonikandvad algrakukused.

Need ajad — Vene revolutsioon, Eesti Vabariigi rajamine, Vabadussõda, Eesti omariikluse alusmüüride kõvendamine — olid eesti kaupmeeskonnale erilisel raskeks ajaks. Eesti kaupmeeskond kui rahvuslikult häälestatud ühiskondlik kiht, on sama ohvrimeelsusega, nagu kõik teised rahvuslikud ühiskonnakihid, kaasa töötanud selleks et luua eesti rahvale tugeva iseseisva riikliku organismi. Kuid vaatamata sellele on tol rahutul ajal — levinenud ühekülgsete doktrinäärsete maailmavaateliste voolude tõttu — laialdast poolehoidu leidnud teatud väärvaated kaupmehe kutsele ning tegevusele, mis suunasid sellele, et kaupmeeskonda kui rahvamajanduslikku ning ühiskondlikku tegurit tagaplaanile suruda ja võimalust mööda koguni täiesti välja tõrjuda.

Niisuguse väär-suhtumise vastu oleks eesti kaupmeeskond võinud eduga välja astuda vaid organiseeritud üleriikliku kutsekonnana. Rääkimata üksikuist kaupmeestest olid ka kõik need rohkearvulised kohalikud kaupmeeste organisatsioonid oma isoleerumise tõttu võimetud võitma eesti kaupmeeskonnale kui rahvamajanduslikule ning ühiskondlikule tegurile tema tähtsusele ning tema rahvamajanduslikult produktiivsele tööle vastavat positsiooni.

See on ka üheks põhjuseks, miks kaupmeeste eraõiguslikes organisatsioonides juba varakult tekkis veendumus, et meil peab ellu kutsutama kaupmeeskonna üleriiklik avalikõiguslik kutseesindus.

Esimene algatus Kaubandus-tööstuskoja loomiseks tuli niisiis organiseeritud kaupmeeskonna ridadest. Kui aga Kaubandus-tööstuskoja tegelikule ellukutsumisele 1925. aastal järgnes enamvähem üldine pettumus kaupmeeskonna ringkondades, siis seda ei saa ei kojale ega ka kaupmeestele süüks panna. Iseseisva, puhtakujulise kaubandusekojana oleks avalikõiguslik kutseesindus võib-olla ka suutnud täita kaupmeeskonna lootusi. Kuid juba see asjaolu, et Koja struktuuri tõttu kaubanduse sektsioonid (II ja III sektsioon) ei evi mingit iseseisvust, vaid võivad avalikult oma sõna rääkida ning oma kaalu maksta panna vaid Koja juhatuse kaudu, kus on esindatud kaubanduse kõrval ka pangandus, kindlustusajandus, tööstus ja laevandus, ei võimalda Kojale esineda kaupmeeste eraõiguslike organisatsioonide tegevust juhtiva ning kooskõlastava tipporganisatsioonina ega olla eesti erakaupmeeskonna kui üleriikliku terviku avalik häääl.

Need asjaolud andsidki tõuke selleks, et aktiivsemais kaupmeeste eraorganisatsioonides tekkis mõte kutsuda ellu eraõiguslikul alusel töötav kaupmeeskonna tipporganisatsioon.

Selle tipporganisatsioonina asutati 1931. a. sügisel Üleriikline Kaupmeeste Seltside Keskliit, kelle liikmeiks on aja jooksul

astunud kõik vähegi tähtsad ning aktiivsed kaupmeeste eraõiguslikud kutseorganisatsioonid üle riigi. Praegu on Keskliidu ümber koondunud 36 kaupmeeste seltsi ning ühingut.

Keskliidu esimeseks ülesandeks oli arendada ning juhtida kaupmeeste ideelist organiseerumist üleriiklikus ulatuses. Ideelise organiseerumise põhialused olid juba iseenesest tegelikust elust võrsunud kaupmeeste koondumise näol kohalikesse kutseorganisatsioonidesse. Suuremais linnades, kus on tekkinud rohkem kui üks kohalik kutseorganisatsioon, on kaupmeeste organiseerumise kohta mõõduandvaks olnud ka ettevõtete ärijärk, s. t. et üks kutseühing koondab väikekaupmehi, teine aga suur- ning keskkaupmehi. Vahel on ka kaupmeeste rahvuslik kuuluvus põhjustanud eriorganisatsioonide loomist. Nii on olemas saksa ja juudi soost kaupmeeste ühinguid.

Keskliidu kui kõikide nende kohalike kutseühingute juhtiva tipporganisatsiooni peamiseks ülesandeks oli koordineerida ning kooskõlastada kohalike kutseorganisatsioonide tegevust üleriiklikus ulatuses nii ideoloogiliselt kui taktiliselt.

Juba enne avalikõigusliku Kaubandus-tööstuskoja ja eraõigusliku Keskliidu loomist on eesti kaupmeeskond oma aktiivsemate liikmete algatusel ning juhtimisel korduvalt kokku tulnud üleriiklikeks kaupmeeste kongressideks. Kongresside korrapärase perioodilise kokkukutsumise ning korraldamise on nüüd loomulikult võtnud Keskliit oma ülesandeks. Seni aset leidnud seitsmest kaupmeeste üleriiklikust kongressist on neli viimast Keskliidu poolt ette valmistatud ning korraldatud olnud. Samuti on Keskliit juba kaks korda organiseerinud kaupmeeskonna valimisi Kaubandus-tööstuskotta.

Keskliidu juhtimisel on eesti erakaupmeeskonna ideeline organiseerimine teinud suuri ning kiireid edusamme. Kui enne — vähese kontakti ning puuduliku kooskõla tõttu üksikute kohalike organisatsioonide vahel — oli kaupmeeskonnal vahest raske leida ühist keelt ja ühist arusaamist ühistesse kutselistesse huvidesse puutuvais küsimustes, siis nüüd on olukord hoopis muutunud. Ühised eesmärgid ja ühised seisukohad on juba niivõrd välja kristalliseerunud, et kaupmeeskonna ridades ei ole enam olemas vaidlusobjekte ideoloogilistes ja organiseerimisse puutuvais küsimustes. Ei ole ka enam tunda lõhestusi kaupmeeskonna enda keskel. Eriti silmatorkavalt ilmneb see üleriiklikel kaupmeeste kongressidel, kaupmeeste päevadel ja teistel erakaupmeeste suuremail koosolekul, mis viimaseil aastail eranditult mööduvad haruldase üksmeele tähe all.

Eesti kaupmeeskond on individualistlikult killunenud ühiskondlikust kihist — vähemalt oma teadlikus ning aktiivses osas — juba muutunud organiseeritud, üleriiklikult terviklikuks ning solidarseks kutsekonnaks.

Keskliit, keda tema ellukutsumise ajal mõnedes ringkondades peeti üleliigseks Kaubandus-tööstuskojaga paralleelselt töötavaks organisatsiooniks, arendamine ning kogu ühistegevuse huvide kaitse. Koda töötab avalikõiguson ka oluliselt kaasa aidanud selleks, et tarviline kontakt Kaubandus-tööstuskoja ja organiseeritud kaupmeeskonna vahel on teostunud ja ühes sellega ka Koja tegevus muutunud palju aktiivsemaks ning produktiivsemaks, leides nüüd ka laiemate kaupmeeskonna ringkondade tunnustamist.

Kaupmeeskonna ideelise organiseerimise väärtuslikemate saavutustena tuleb nimetada ka avalikkuse muutunud suhtumist kaupmees-

konda ja erakaubandusse. Sihilik väär-suhtumine erakaubandusse on andnud ruumi erakaubanduse objektiivsemale hindamisele. Erakaubandus leiab nüüd juba üldist tunnustamist produktiivse rahvamajandusliku tegurina. Ühes sellega on ka kaupmeeskonna kui organiseeritud üleriikliku kutsekonna ühiskondlik kaalsuuresti tõusnud.

Viimaseil aastail on organiseeritud kaupmeeskond asunud veel uute ülesannete lahendamisele organiseerimise alal. Esimene neist on maakaupmeeste organiseerimine, mis teostub Keskliidu ja Kaubandus-tööstuskoja kaubandus-sektsioonide juhtimisel. Maakaupmehi koondatakse ühinguisse ja korraldatakse järjekindlalt üle riigi maakaupmeeste päevi, milledest võtavad osa juhtivad tegelased Kojast ja Keskliidust. Milliseid tulemusi see organiseerimistöö annab, on praegu veel raske otsustada. Suurimaks takistuseks on see asjaolu, et maakaupmehed on väga laiali pillatud, asuvad kaugel üksteisest, mistõttu pideva isikliku kontakti teostamine organisatsiooni liikmete vahel on vägagi raskendatud. Tegelik elu peab näitama, kas maakaupmeeste organiseerimiseks alustatud tee on õige ja kas sel alal tehtav suur töö ka viib oodatud edule.

Teine uus ülesanne on kaupmeeste organiseerimine erialade järgi. Üksikud niisugused ühingud, kes koondavad ainult ühel ja samal erialal töötavaid kaupmehi, on meil juba ammu olemas. Nüüd aga on kaupmeeskond asunud kõikide suuremate erialade süstemaatilisele organiseerimisele üleriiklike eriala-ühingute näol.

See organiseerimistöö teostub suure eduga. Paberi- ja kirjutusmaterjalide kaupmehed, raamatukaupmehed, muusikakaupmehed on juba organiseeritud üleriiklike eriala-ühingute kujul. Riidekaupmeeste üleriiklik organiseerimine on praegu teostamisel. Päevakorrale on nüüd võetud koloniaalkaupmeeste organiseerimine.

Üleriiklikel eriala-organisatsioonidel on suured ja tähtsad ülesanded lahendada. Kogu tegelik — tehnilis-praktiline — töö erakaubanduse ala korraldamisel ning arendamisel, niisuguste praktiliste ülesannete arendamine, nagu kindlate hindade süsteemi elluviimine, ebaterve võistluse kõrvaldamine, tarvilikud kaupade ning mõõtude normeerimised ning standardiseerimised, kaupluskultuuri arendamine, kaubandusliku käitistegevuse ratsionaliseerimine, väärilise järeltulijaskonna kasvatamine — kõik see peab loomulikult teostuma erialade järgi. Sest iga mainitud ülesandeist, millede lahendamisele organiseeritud kaupmeeskond on juba asunud, seab tegelikul teostamisel igal kaubanduslikul erialal oma erinõudeid.

Kõik üleriiklikud eriala-ühingud kuuluvad endast mõistetavalt Keskliidu alla. Viimase kui tipporganisatsiooni ülesandeks on peamiselt küsimuste põhimõtteline läbitöötamine ja sihtjoonte püstitamine, millede järgi iga eriala oma erinevuste kohaselt tegeliku töö läbi viib. Sellega saavutatakse ühest küljest kindel ning ühtlane süsteem terve erakaubanduse ulatuses, teisest küljest aga ratsionaalne, s. o. asjatundlik ning painduv tegelik elluviimine üksikute erialade erinevate nõudmistele kohaselt.

Kaupmeeste organiseerimine erialade järgi ei muuda midagi ideelise organiseerimise seniseis põhialuseist. Terve organisatsioonilise ülesehituse elulisteks algrakukesteks jäävad ka edaspidi

kohalikud kaupmeeste seltsid ning ühingud, kes koondavad erakaupmehei asukoha järgi erialale vaatamata. Kõik uued organiseerimise sihid ning vormid, nagu üleriiklik organiseerimine erialade järgi ehk A.-S. Eesti Kaupmeeste Majanduskeskuse loomise läbi teostatud majanduslik organiseerimine esinevad vaid organisatsioonilise põhistruktuuri tegeliku elu nõuete kohaste orgaaniliste täiendustena.

R. Väljataga.

RAHVUSPOLIITILISI SIHTJOONI.

Kui riik on rahvaste organiseerumise kõrgeim vorm, siis rahvusriik on selle kindlaim vorm. Suured ja ka vägevad riigid on osutunud lõpuks ikka nõrgaks, kui nad ei ole olnud üksiku rahvuse iseolemise kandjaks, vaid moodustanud kunstliku komplekti mitme rahvuse ühendusest. Kui anda vabalt valida kuuluvust ükskõik millise riigi kodanikule, siis ta hoiab esma-joones ikka oma rahvuse poole, kellega teda seob ühine keel, ühine ajalugu, ühised kombed, pärimused jne.

Seega peaks igal rahvusel olema õigus enesemääramisele, õigus luua oma riiki, arendada oma kultuuri ja seada oma elu ning tegevust oma parema arusaamise järele.

Pärast Maailmasõda ongi saanud rahvaste enesemääramise õigus paljutarvitatavaks kõneteemaks; ent tegelikult ükski rahvas ei ole saanud muuta end iseseisvaks ainult selle alusel. Paljudele suurtele rahvastele on omane ka praegu, nagu varemgi, mõtteviis, et maailm kuulub ainult neile, ning nad püüavad laiendada oma võimu teiste, nõrgemate rahvaste enesega liitmisega. Kui aga siiski näeme ka väiksemad rahvaid, kes selle peale vaatamata on saanud vabaks ning jäänud vabaks, siis ainuüksi selle tõttu, et jõu vahekorrad on kaalunud nende kasuks.

Ka Eesti iseseisvust ei ole annud keegi muidu, õilsate ideede ning põhimõtete pärast. Kui meie praegu võime oma riigis elu ise korraldada, siis seetõttu, et oleme jaksanud end vabaks võidelda, ning need jõud, mis on seisnud Eesti iseseisvuse vastu, on pidanud löödult taganema.

Kuivõrd vähe tähendab õiguse moment riikide vahel sel juhul, kui on mängus kaugemad huvid, näeme ka paarist näitest meie iseseisvuse algupäevilt. Kui okupatsiooni väeosad tulid 1918. aastal, päev pärast Eesti iseseisvuse väljakuulutamist Haapsalus maale ning kui neile teatati, et nad on tunginud sisse iseseisvasse ning erapooletusse riiki, kes ei seisa sõja-jalal nendega, siis ei omanud see tähelepanu juhtimine mingit mõju, vaid võõrad väed võtsid ikkagi võimu enese kätte. — Või teisest küljest, revolutsioonist läbikäinud Venemaa deklareeris avalikult kõigi rahvaste enesemääramise õigust; tegelikult aga tungis esimesel võimalusel iseseisvaks kuulutatud Eesti kallale. Kui mitte Eesti relvad ei oleks kindlustanud vabadust, oleks Eesti enesemääramise õigus jäänud ka tühjaks lubaduseks.

*

Inimesed unistavad rahust ja õnnest, saatus toob neile aga sõdasid, vaenu ja muret. Rahvad juhivad oma elu tulevikku lootusega lakkamatust edust, ent ühel päeval, varem või hiljem, seisavad nad keset igapäevaseid askeldusi ootamatult sündmuste ees, mis tõmbavad kriipsu läbi kõigist lootustest.

Iga vestra hui ole olemas — seda õpetab ajalugu, mis on õieti sõdade ajalugu, seda õpetab ka tänapäev, kus on purunenud usk raskete rahvusvaheliste konfliktide lahendamisse kollektiivse kokkuleppe teel, seda õpetab juba inimese iseloom, milles omakasul on kõigutamatu, tähtis koht.

Seepärast peab iga rahvas olema valmis selleks, et tal varem või hiljem tuleb uuesti võidelda oma vabaduse eest...

Ei saa ennustada Eestilegi teist saatust. Loobudes siinkohal ligemast analüüsist, kustpoolt ning millisel teel võib ähvardada hädaoht, võib aga kindlasti öelda, et ükskord ka Eesti iseolemine jääb risti ette mõne suurema võimu teele. Kui võib tuua näiteid, et säärase vanade väikeriikide, nagu Hollandi, Belgia ja Šveitsi iseseisvus ei ole leidnud küllaldast respektierimist neil kordadel, kui õiguse asemel tuleb mängu jõud, siis ei saa ka eeldada, et respektieritakse Eestit, mis on veelgi väiksem ja noorem kui eelmainitud riigid.

Kord varem või hiljem tuleb ka meie suhtes uuesti moment, mis on otsustav — kas jääme või kaome?

Sellel momendil peab Eesti ise rääkima oma saatuse otsustamisel mõjuvamalt kaasa kui kunagi varem. Seepärast tuleb juba varakult mõelda Eesti vastupanuvõime tugevdamisele — Eesti iseolemist toetavate jõudude arendamisele ning kõigi nähete kõrvaldamisele, mis esinevad nõrkade punktidenäe Eesti rahvusriiklikus tervikus.

*

Kõigi abinõudega kaitsta oma riiki ja säilitada tulevikule oma rahvust, seda õigustab eestlaste ajalooline missioon siin ilmas.

Eestlased on vana ja põlise rahva viimaseid harusid. See rahvas on maitsnud sajandite pikkust vabadust, arendanud oma iseseisvat kultuuri ja võtnud ette suuri vallutusreiki meredel ning võõra ilmail. Selle rahva kustutas vabade rahvaste hulgast ühe põlve oskamatus kaitsta oma kodu arenuma vaenlase vastu — ning paiskas kümneteks põlvedeks viletsusse ja orjusesse, kuni viimaks ajaloo lehekülgede uuel pööramisel sama rahvas ärgates lõi uuesti kaasa enese üle otsustamisel ja saavutas taas iseseisvuse.

Tuhandete ja tuhandete esivanemate unistusi ja lootusi on antud õnneks teostada praegu elaval eestlaste generatsioonil. Kaugelt ajaloost kuni tänapäevani ulatub meie rahvuse võitluste tee, millel näeme nii võite kui ka kaotusi — ning meie ajalooline missioon, kohustus mineviku ja tuleviku ees seisneb selles, et järgnevad eestlaste põlved ükskõik kui pika aja pärast ei saaks öelda, et praegu elav generatsioon ei ole täitnud küllalt hästi oma kohust, lastes uuesti käest libiseda positsiooni rahvuse arenguteel, mis viis teda samaväärsena kõigi muude vabade rahvaste hulka.

Eesti rahva ajalugu ei ole veel jõudnud lõpule; seda tuleb kirjutada põlvede kaupa edasi. Seepärast tänapäeva eestlaste esimene kohus ei ole mitte igapähe hoollitseda ainult oma isikliku hüveolu eest, vaid just kirjutada ajaloo lehekülgedel järjest suuremaid saavutusi oma rahva arvele.

*

Mis on tarvis selleks teha, et säilitada tulevatele põlvedele ning ajaloole oma rahvust ja sellele toetava iseseisva riigi olemasolu?

Rahva olemasolu ainsaks toeks on tema vaimne, materiaalne ja sõjaline tugevus. Rahvas, kes on vaimselt nõrk ja ei jaksa end ise valitseda, langeb teiste valitsetavaks; rahvas, kes on materjalselt viletsal alusel, on pääsmatuks ekspluatatsiooni-objektiks teistele ning viletsa ainelise seisukorraga iseenesest kaasaskäivate halbade elutingimuste tõttu jääb füüsiliselt

kiduraks ning jõuetuks. Sõjaline tugevus oleneb kahest eelmisest, kuna ta nõuab ühelt poolt tugevat ainelist tagapõhja hea relvastise soetamiseks, teiselt poolt aga iseteadlikku uhket vaimu, mis ei kohku tagasi kõigi abinõudega kaitsmast oma positsiooni ja omandust kallaletungija eest. Lõpuks on aga ka sellest veel vähe, kui puudub ettevalmistus. Sõjaliselt kindel on see rahvas, kes ei ole rikutud petlikest lootustest igavesse rahusse, ja oma meelsuselt, füüsiliselt ettevalmistuselt ning relvastise tasapinnalt on iga minut valmis, selle asemel, et võimaliku ootamatu kallaletungi puhul seista kaitsetuna üllatuse ees.

Kui asuda küsimusele ligemale, kuipalju Eesti oludes võime arvestada oma vaimset, materjalset ja sõjalist tugevust, siis viimase probleemi — sõjalise tugevuse — ligemat käsitlust ei pea meie siinkohal võimalikuks. Selle kohta võib öelda ainult niipalju, et eestlane on oma omaduste poolest hea sõjamees — julge, rahulik, vastupidav, algatusvõimeline — mida on tunnustatud laialt ka teiste rahvaste poolt, ning mis puutub relvastisse, siis võib olla kindel, et siin tehakse praegu niipalju, kui materjalsed võimalused vähegi lubavad.

Teist kaht küsimust puudutame alamal aga veidi pikemalt.

*

Rahva vaimne tugevus ei tähenda mitte üksnes rahva vaimset loomingu ja selle väärtust, vaid palju enam tema rahvuslikku iseteadvust ja meelegi kindlust moodustada omaette terviku, hoida end kultuuriliselt iseisvana — ja võimet end ise valitseda.

Eesti talupoeg on alati olnud eestiline. Neil aegadel, kui ta viibis vaimse silmaringi poolest alles pimeduses, siis küll mitte veel teadlikust rahvuslusest, ent möödunud sajandist on meie põlluharija rahva mõtteviisi saanud tõhusat tuge ka arenevast rahvuslikust arusaamisest, mille mõju oli siiski nii suur, et rahvas suutis vastu panna ka ägedamatele ümberrahvustamise püüetele.

Seevastu Eesti vaimne eliit (kus on mõeldud kõiki neid, kes tõusid talupoja elutasemest kõrgemale) aga on annud kuni möödunud sajandi teise pooleni juurdekasvu ainuüksi mitte-eestilistele ringidele. — Alles möödunud sajandi lõpust, millal algas võitlus intelligent-eestlase loomiseks, on paljugi muutunud teiseks. Esimene generatsioon teadlikku eesti intelligentsi, mis siis tekkis, on juhtinud oma rahva iseseisva riigi loomisele; neile lisaks on kasvanud teine generatsioon eesti intelligentsi, ning pead hakkab tõstma ka kolmas generatsioon intelligentsi, kes on aga juba iseseisva rahva lapsed.

Kas on teinud põhjapanev murrang meie poliitilistes oludes eestlastest juba vaimset iseteadva rahva?

Kui näiteks meie hõimlane, ungarlane ütleb, et ta võib elada ja surra ainult ungarlasena — siis meil ei ole see veel kaugelki mitte nii. Teadlike ja tuliste rahvuslaste-eestlaste hulk ei ole ikkagi veel kuigi suur, vaatamata sellele, et iseseisvus seda eriti peaks soodustama. — Keskmine läbilõike eestlane on veel ükskõikne paljudes küsimustes, kus teistel rahvastel ei ole üldse kaht arvamist. Näiteks keeleküsimus. — Liikudes ükskõik millise maa suuremates linnades saab igal ajal kindla mulje, et nii tänavapildis kui ka avalikes kohtades domineerib täiel määral kohalik keel. (Erandina vahest Helsingi, kus rootsi keele mõju on väga suur). Seevastu meil, eriti just Tallinna tänavatel võib igal sammul kohata möödumajaid, kes jutlevad mõnes teises kui eesti keeles. Sealjuures Tallinn ei ole

linn, kus mõõduandval määral peatuks välismaalasi, peale lühikese suvise perioodi. Võõrkeeli harrastajateks avalikus esinemises aga on k o h a l i k u d m u u l a s e d, kellest enamik ilma tungiva vajaduseta ei võta üldse suhu eesti keelt, paljud isegi seda ei oskaagi. Ent ka eesti päritoluga rahvastiku hulgas on küllalt neid, kes aetuna mingist vääredevusest eelistavad tarvitada võõrkeeli.

Süüdi võõrkeelte nii laias osatähtsuses on kahtlemata eestlaste eneste ükskõiksus keele alal ja tahte puudus end maksma panna. Kui teistel maadel ka vähemusrahvused räägivad riigikeelt, kõnelemata enamusrahvuse enese liikmeist, siis just selle tõttu, et seal ei suhtuta hästi neisse, kes ignoreerivad riigikeelt ning võetakse nende suhtes varsti kindel seisukoht.

Teise näitena võib siinkohal esitada, kuidas palju eestlasi on oma rahvuse küsimustes alles passiivsed. Nad ei ole mitte aktiivsed võitlejad, keda vajab riik ja kes annavad oma riigile kaalu juurde, vaid võtavad iseisvuse olemasolu kui lihtsat fakti, millega peab end kohandama ja mis pakub eestlastele teatavaid kasutamiseväärsusi. Nii viisi mõtlejad on veel kaugel sellest, et mõista, kuidas rahvuse ja iseseisva riigi säilitamine on püha ning ajalooline ülesanne, mille juures ei saa üldse olla vaidlust. Rahvuslikult passiivne ja loid kodanikkond sisaldab enesest suurt hädaohtu iseolemise kaitseks väljaastumise momendil, kuna see on kogu, mis tuleb ainult siis kaasa, kui jõuvahekorrad on kindlasti eestlaste kasuks; vahekorrad muutumisel aga ei saaks passiivsetest lõpuni võitlejaid, vaid nad hakkaksid juba pooltel teel otsima kompromissi uue võimuga.

Vähe veel paljast passiivsusest. Ei ole väike eestlaste hulgas ka nende arv, kes aetuna mingist alahindamise kompleksist värbavad enesele võõraid sulgi, mis läheb koguni kuni oma rahvuse ja päritolu mahasalgamiseni. Kui teise rahvusesse ülejooksikute arv oli suur eestlaste rahvusliku ärkamise ajal ja enne seda, siis oli see kuidagi veel mõistetav. Ent vastavatel andmetel ei ole asi praegu kaugeltki muutunud ning eesti päritoluga intelligentsi hulgas leidub küllalt neid, kes annavad end ise üles muulastena või kasvatavad vähemalt oma lapsi mitte-eestlasteks.

Väikerahvusele on tähtis iga liige, eriti just tema vaim ning meelsus. Iga väikerahvas, kes tahab püsida kindlana teiste keskel, peab omama kodanikkonnast jõudu, kus mitte üksi lahingus, vaid ka rahuajal on iga liige sõduriks oma rahvuse rindel. Väikerahvuse tugevuseks on tema kodanike kvaliteet, teiste kvantiteedi kõrval. Ning sellepärast ei ole mitte ükskõik, kui võrd aktiivsed või passiivsed eestlased on meie eesti päritoluga rahvaliidmed. Iga passiivne liige on kogu rahva jõu nõrgestaja. Rahva jõu ning võitlusvõime tõstmiseks on tähtis, et säärase passiivsete arv oleks võimalikult piiratum.

Palju tööd tuleb veel teha praegugi eestlaste rahvustunde tõstmiseks — ning passiivseks-jäänute kui ka otse vastutõtjate muutmiseks. Vaevalt, et see on saavutatav suure liberaalsusega, sest liberaalsust rahvusküsimustes ei saa enesele lubada suurem adki rahvad.

Praegu veel aga ei riskeeri Eestis millegagi isik, kes räägib võõrkeelt seal, kus see ei ole mõõdapäasematult vajalik, kes näitab avalikult sümpaatiid oma rahvuse vastastele, kes teeb alahindavaid märkusi meie noore rahva iseolemise kohta, kes paneb oma lapsed muukeelsesse kooli, kasvatab neid võõras vaimus või nii mõndaigi muud säärast. — Kas siit otsast ei tule hakata peale, et muuta teadlikeks eestlasteks ka neid, kes ise midu selleks ei ole saanud?

*

Majanduslik tugevus ei ole sugugi vähem tähtis kui vaimne tugevus, sest see näitab, millised on rahva elamisvõimalused. Lahedad elamisvõimalused, s. t. rahva jõukus — tagavad rahva iseseisvuse, rippumatus teistest ja füüsilise aluse arenguks. Majanduslikult nõrk rahvas ei moodusta enesest mingit jõudu, mis ärataks teistes lugupidamist.

Eestlaste majanduslik iseseisvus ei ole küll mitte vähe, kuid ta on siiski olemas. Visa tööga on meie rahvas selle saavutanud. Eesti talupoeg maal on peagu ühe põlve jooksul määratute pingutustega muutnud end pärisperemeheks. Selle kõrval on ta veel jõudnud seada korda oma majapidamised ning lapsed koolitada, pannes sellega ühtlasi esimese aluse haritud eestlaste olemasolule. Linnades eesti käsitööline ja väikekaupmees on töötanud end üles ning vallutanud mõõduandva koha omal alal. Eestlaste majanduslikult iseseisvaks saamisest ei ole sugugi väiksem tähtsus maja peremehel, kes on andnud ka tõhusat tuge omaaegsete esimeste võitute saavutamiseks omavalitsuste valimistel. Siin on majandusliku ala inimeste kutseorganisatsioonid teinud tunnustusväärivat rahvuslikku tööd, koondades ja kõvendades oma liikmete ridu.

Möödunud sajandi teisel poolel ja sajandi vahetusel valitsenud generatsiooni töökusele, ennat-ärasalgavale püüdlikkusele ja organiseerimiskusele võlgname tänu selle eest, et oleme majanduslikult saanud peremeesteks omal maal. Eesti iseseisvuse aeg, sellele alusele ehitades on viinud kogu maa vastu suurele arengule ja majanduslikule tõusule. Elutingimused samal ajal on lahenenud sedavõrd, et neid ei tunne ära, võttes kas või võrdluseks säärase lühikese ajavahemiku, kui seda on 10—15 aastat.

Edaspidine areng, mis peab minema suurema majandusliku iseseisvuse saavutamise ja elamistaseme tõstmise suunas — seab hädavajalikeks üles neli põhiülesannet: 1) toodangu tõstmine, 2) sotsiaalolude parandamine, 3) rahvastiku arvuline juurdekasv ja 4) vabanemine võõrkapitali ülevõimust.

Kuni need põhiülesanded ei ole küllaldaselt määralt lahendatud, on iga-sugu teised küsimused ja vajadused majanduselus hoopis kõrvalisema tähtsusega. Toodangu tõstmine on ainsaks võimaluseks kogu rahva kui ka tema üksikute liikmete sissetuleku suurendamiseks, sotsiaalolude parandamine on vajalik rahva elujõu ning võitlusvõime arendamiseks ja rahvastiku juurdekasv on paratamatu Eesti praegustes oludes, kus maad oleks vaja tihedamalt asustada. Maa tihedam asustamine on tööjõu nappuse lahendajana ja läbikäikude suurendajana majanduslikult tähtis faktor, ent mitte vähem tähtis ka sõjalise tugevuse tõstjana; suurem rahvaarv tähendab ju suuremat võitlejate arvu.

Kui seisatuda eelpoolmainitud tulevikuülesannetest neljanda juures — võõrkapitali ülevõimust vabanemine, siis peab kohe märkima, et see ei ole sugugi vähem oluline kui äsjapuudutatud kolm. Eesti majanduselus kehtib seisukord, et suur osa majandusest ei ole rahvuse huvide teenistuses. Väga tugev on majanduses nende mitmesuguste ringkondade mõju, kes ei ole iseseisva Eesti saatusega vahenditult seotud ning kellele ei ole iseseisvus olemise ning mitte-olemise küsimus. Teada on, kuidas osa neist ringkondadest suhtub isegi üleolevalt meie noore riigi enesekorraldamise püüetesse. Majanduslikus tegevuses huvitab neid ringkondi esmajoones, et nende ettevõtted hästi töötaksid, muu on neile juba kõrvalisema tähtsusega. Ja kui sellel pinnal peaks valitsema ka mingi teine võim, siis töötaksid mitte-eesti ringkondade ettevõtted arvatavasti niisama-

hästi kui iseseisvas Eestis; sellepärast see suur eetiline probleem, tõusva rahva võitlus oma iseolemise ja püsimise eest pakub vähe huvi neile ringkondadele, ja kui tuleb kord minna tulle suveräänse Eesti säilitamise eest, siis ei ole siamaani küll kusaqilt paistnud silma sääraseid märke, mis lubaksid oletada, et Eesti muulased võtaksid seda võitlust sama innuga kui eestlased ise. — See ei kehti vahest saajaprotsendilise täielikkusega, kindlasti on ka mõningaid teisiti mõtlejaid Eestis majanduslikult tegutsevate mitteeestlaste keskel, ent suurem enamik paistab tunnustavat iseseisvat Eestit ikkagi ainult niipalju, kui see on neile vajalik ja möödapääsmatu.

Säärase olukorra püsimist ei saa kuidagi õigustada väikerahva juures, kus on hädavajalik kõigi jõudude maksimaalsel määral koondamine riikliku iseolemise mõtte teenistusse!

Edasi tuletame meelde veel üht nähet, mis nõuab küllalt tõsist tähelepanu, ent millest siiski ainult aeg-ajalt pääseb mõni juhuslik rida avalikkuse ette: see on aktsioon suurmaapidamise taastamiseks Eestis, mida teostatakse teatud ringkondade poolt nähtavasti läbimõeldud plaani järele. Peamiselt endistel mõisamaadel püütakse osta kokku kohti, mille piirid ühtuvad omavahel, ning selleks kasutatava kapitali päritolu kohta on vahete-vahel avaldatud ka kahtlusi. Meie teada on säärase kohtade kokkuostmine mitmes ümbruskonnas väga elav; ent kuna seda püütakse kõigiti maskeerida ning varjata, siis ei ole vist kellelgi veel siamaani täit informatsiooni kogu aktsiooni ulatuse kohta. Ka ei ole ükski asutus või organisatsioon veel teinud selle, niivõrd oluliselt vaatlust vajava tegevuse jälgimise oma ülesandeks.

Ülemal öeldud ridadega aga ei taha meie õhutada mingeid vägivalla- või sunniakte neil aladel, mis praegu meie majanduselus tunduvad olevat mittekooskõlas eestlaste eluliste rahvuslike huvidega; — millise nõude püstitamiseks aga eestlastel kui iseseisval täieõiguslikul erirahvusel maailma rahvaste peres on täielik õigus. Nende ridadega meie tahame kriipsutada alla ainult seda, et selge teadvus olukorrast ning ülesannetest peaks panema tegutsema eestlasi endid majanduslikul alal suurema sihikindluse ning püüdlikkusega, et nemad, ka ilma teiste seaduslikke õigusi riivamata loomuliku konkurentsi teel võiksid saavutada sääraseid tagajärgi, mis on nõutavad rahva ja riigi tuleviku kindlustamise seisukohalt.

*

Kuidas saavad siin, võitluses eesti rahva olemasolu ja oma riigi säilitamise eest aidata kaasa kutsealalised organisatsioonid?

Võitlus rahva olemasolu ja iseseisva riigi säilitamise eest on kogu rahvuse asi. Mida laiem on rahva seas iseolemise mõtte kandepind, seda suurem on tema võitlus- ning vastupanuvõime. Üksik kitsam grupp saab rahvuslikku võitlust ainult üritada ja edasi viia, ent kaalu annab sellele ikkagi mass, mis asub esimese taga.

Igal juhul see mass peab olema organiseeritud. Organiseerimata rahvas ei jaks oma õiguste eest iseseisvuse peale võidelda. Seda näeme eestlaste rahvuslikust ärkamisestki, kuidas sellega käis paralleelselt pidev rahva organiseerimistöö eestimeelsetesse ühingutesse, et kindlustada mõtteosaliste seljatagust. Kui ei oleks loodud eesti laulu- ja mänguseltse, põllumeeste-seltse, krediitühinguid ja teisi, siis oleks vaevalt eestluse mõte omandanud kindlamat kaalu. Väikerahva seisukohalt omandab just rahva funktsionaalne organiseerimine eriti suure tähtsuse.

Kui vaadelda meie rahva jaotust majanduslike kutsealade järele, siis näeme, et valdav osa neist on oma koostiselt rahvuslikud. Võtame põllumehed, käsitöölised, majaomanikud, töölised, ühistegelased, ka rohked intelligentsemad kutsed. Mitmetel kutsealadel on suured teened selle juures, et avaliku võimu raskuspunkt hakkas pöördeajal nihkuma eestlaste kätte. Ilma põllumehe pideva rühmamiseta oma maalapi saamiseks, ilma eesti käsitöölise tulemiseta mõõduandvale kohale käsitöölise kutsealal, ilma eesti majaomaniku rahvustunde arenemiseta ning just organiseeritud esinemiseta omavalitsuste valimistel käesoleva sajandi alul, jne. — väevalt oleks saanud iseseisva Eesti mõte nii ruttu endale jalad alla.

Vaatamata majanduslike kutsealade rahvuslikule koostisele ei ole nende vastavates organisatsioonides seni rahvuslik joon siiski leidnud eraldi rõhutamist. See on suurel määral seletatav asjaoluga, et kutsealalised majanduslikud organisatsioonid on seni kõik olnud sündikalistliku (era-ametiühingute) ilmega, koondades ainult osaliselt oma kutsealade liikmeskonda kitsamate eriküsimuste ümber, kus liikmete majanduslike huvide kaitse on varjutanud kõik teised probleemid.

Avalikõiguslike kodade loomisega on kutsealade organiseerimise probleem saanud hoopis uue lahenduse. Kojade kaudu on kutsealad saanud mitte üksnes oma erihuvide eest võitleva organi, vaid see on seotud juba laiemate ülesannetega. Kojad on muutunud teatavas mõttes riigi organiteks ja seisavad otsese riikliku järelevalve all. Seepärast on ka loomulik, et nüüd kodade kaudu, kutsed peavad muutuma iseseisva riigi ning rahvuse ideestiku kandjateks ja nende eluliste huvide eest võitlejateks. Nii ei saa ka kojad mööda rahvusliku mõtteviisi ning suuna viljelemisest ja jälitamisest, ja rahvuslikult häälestatud kodade kaudu läheks üks loomulikumaid teid laiemate masside rahvustunde teadlikuks ja tegelikuks arendamiseks, samuti ka mõnede rahvuslikult õigustatud sammude läbi viimiseks.

— Praegu veel teadmata kaugustest kostab tungiv küsimus eesti rahvale — kas ta tahab ning jaksab iseseisvalt püsida või mitte. Selleks, et otsustaval hetkel kujuneks vastus igal juhul ning ainult jaatavaks, tuleb varakult teha vastavaid ettevalmistusi. Ja siin on kõige muu kõrval ka kodadesse organiseerunud kutsetel suur sõna kaasa öelda.

Ü. Maramaa.

K.-T. Kontor „VIRONIA“, H. SIMM & Ko

Tallinn, Vana Posti 5. Telef. 446-98

MASINAD JA TARBED: nahatööstustele, jalanõudetööstustele, raua ja metalli valamisele. ● Inglise trükivärvid ● Vill ja villane lõng.

RINGVAADE.

KUIDAS MÕNED SUHTUVAD UUTESSE ASUTISTESSE.

Riigivolikogu esimesel istungjärgul puudutati Riigivolikogu kõnetoolilt möödunud päevadel paaris sõnavõttus ka meie praeguse ühiskondliku ja põhiseadusliku korra organisatsioonilisi küsimusi. Seda tegid rvl. J. Vain ja rvl. O. Köster oma sõnavõttudes Kalandusseaduse puhul.

Rvl. J. Vain (sotsialist) võttes sõna Kalandusseaduse § 24 kohta, mis käsitab Põllutöoministri õigusi kalanduse korraldamisel, leidis siin võimaluse väljendada oma seisukohta kodade küsimuses. Ta ütles:

„Käesoleva paragrahvi mitme punkti kohta on ettepanek tehtud täiendada nõusoleku küsimusega Kalandusekojalt. Niipalju kui senise praktilise järgi võib otsustada, ei ole meie kodadest ükski veel rahvavajadustega kokku kasvanud ja seda seepärast, et nad ei ole meie rahva vajadustest välja kasvanud. See on sama praegu meil, mis omal ajal Venesse sisse toodi, s. o. tsunftid, mis jäid võõraks Vene elule kuni nende kadumiseni. Kuna meil nõnda on, et see ei ole eluvajadusest olenev, vaid sissetoodud importkaup, siis tõenäoliselt ka meil kaovad lähemal ajal kui ülearused. Seepärast ei ole vaja seadusse ülearust ballasti sisse võtta.“

Rvl. O. Köster (end. asunik) oma sõnavõttus Kalandusseaduses Riiginõukogu poolt tehtud muudatuste kohta rõhutas asjaolu, et Riiginõukogu oli seaduses teinud peamiselt redaktsioonilisi parandusi, mispärast kõneleja arvates tuleks Riiginõukogule märku anda, mis ta õiged ülesanded peaksid olema. Kõneleja lõpetas sõnadega:

„Tulevikus oleks küll parem, kui meie seaduste senaatorite kogu — Riiginõukogu — seisukohad oleks rohkem põhimõttelist laadi, nimelt kas nad ei ühine kogu seadusega või mõningate paragrahvidega või panevad ette neid tagasi lükata. See oleks küll õigem ja hoiaks ühtlasi asutise prestiiži. Kui niisugused asjad tulevad, nagu praegu Kalandusseaduse juures, siis peab ütlema, et sellega tekib põhiseaduses, mis Riiginõukogu kohta käib, üks pleekinud plekk.“

Nagu omal ajal tähendati, loodi Riiginõukogu ka võimude tasakaalu põhimõttel. See tasakaalu loomine peab olema Riigivolikogu ja Vabariigi Valitsuse vahel. Mul tundus juba rahvahäälitusel Riiginõukogu ülearusena. Ta on kui harmoonika bassikeel, mida tarvitatakse bassi tegemiseks, kui teine hääl on liiga nõrk. Kui Riiginõukogu jääb ka niisuguseks bassikeeleks, siis minu arvates muutub niisugune asutis sama ülearuseks kui see lisabassikeel“.

Need sõnavõttud näitavad ilmekalt, et mõned ringkonnad ei ole viimase aja ühiskondlikust arengust midagi õppinud ega oma taipu sellest, mis sünnib ümberringi. Et ühiskonna kutsekondlik organiseerimine on loomulik järeldus ühiskonna kutselisele eristumisele, see on end. sotsialistidele nähtavasti mõistmatu. Nad nähtavasti teadlikult ei taha seda mõista. Sest kui kutsekondlikud organisatsioonid (kutsekojad) vastavate kutsealade ja ühiskondlike kihistuste huvide eest seisavad, siis sellega on ju võetud alus kihihuvilisel erakonnapoliitikal. Sotsialistid ei või seepärast nähtavasti seedida,

et ühiskondlike kihtide, seega ka tööliskonna huvide eest võidakse seista avalikõiguslike asutiste kaudu. Sellega seletub ka teatud pahempoolsete ringkondade vastuseis Tööliskojale ja selle organiseerimistöele.

Samasugune vastumeelsus väljendub end. asunike poliitilise juhi sõnavõtus Riiginõukogu suhtes. Riiginõukogu koosneb teatavasti kutsete ja ametialade esindajaist ja on seega teatud tasakaalustavaks teguriks rahva poolt poliitilisel alusel valitud Riigivolikogule. Seesugust tasakaalustavat ja täiendavat organit ei soovi näha mõned end. poliitikategelased, kes erakondlikku tegevusvabadust hindavad üle kõige.

Kuid aeg läheb edasi oma teed ja eeltoodud „vanas vaimus“ väljendatud seisukohad jäävad küll vaid nende tegelaste vagadeks soovideks. Tegelik elu näitab, et ühiskonna kutseline organiseerimine annab ühiskondliku elu korraldamisele silmapaistvaid paremusi võrreldes endise kaootilise seiskorraga. Ühiskond otsib endale sotsiaalseid ja poliitilisi korraldusvorme, milles elu saab areneda rohulikult õiguslikul alusel, ilma erakondade kodusõjata ning poliitiliste organite süsteem pidurdab võimalikku poliitilist ühekülgsust. Selles mõttes on kutsutud ellu ühiskonna kutsekondlik organisatsioon ja loodud kahekojaline rahvaesindus. Kui mõned poliitikategelased sellega ei suuda kohaneda, siis see näitab vaid aja arengust mahajäämist nende poolt.

E. Salurand.

ÜHISTEGEVUSKODA.

Ühistegevuskoda on kutsutud ellu Riigivanema dekreedil alusel 22. nov. 1935. a. Koja ülesandeks on ühistegevuse otstarbekohane korraldamine ja likul alusel ja alustas seaduses ettenähtud ülesannete teostamist 1937. aastast alates. Kehtivate seaduste ja määruste piirides Koda selgitab ühistege-likkude asutiste ja ettevõtete seisukorda ning tarvidust, teatab riigi-, omavalit-sus- ja teistele asutistele oma soove ning teeb ettepanekuid ühistegevuse huvides, avaldab arvamusi ühistegevusse puutuvate seaduste kohta; võtab osa oma esindajate kaudu riigi-, omavalitsus- ja teiste asutiste ja ettevõtete tegevusest, mille koosseisus on nähtud ette vastav esindus. Kutsub ellu, peab üla ja valitseb ühistegelikkude asutiste huvides vajalikke ettevõtteid; korraldab ja teostab ühistegelikes asutistes väliseid sunduslikke revisjone; hoolitseb ühistegelikes ettevõtteis tegutsevate isikute kutseoskusliku hariduse ja ettevalmistuse eest; kogub, töötab läbi ja avaldab ühistegelikkude asu-tiste tegevust käsitavaid statistilisi andmeid; teostab vahetalitust ühistegelik-kudele asutistele vajalikkude tööjõudude leidmisel; annab välja ühistege-likke ajakirju ja kirjastab ühistegevust käsivat kirjandust; korraldab ühis-tegevuse küsimuste alal nõupidamisi ja ühistegevuspäevi; teeb ühistegelikku organiseerimis- ja selgitustööd; peab ühistegelikkude ettevõtete registrit; sel-gitab, registreerib ühistegelikke kombeid ja mõisteid; peab konkursi all ole-vate ühingute nimekirja ja arendab igasugust muud tegevust, mis vajalik tema eesmärkide saavutamiseks.

Koda on kõigil loeteldud aladel oma tegevust alustanud, kusjuures tema peategevusalaks on kujunenud sunduslikkude välisrevisjonide teostamine. Kuna Eestis on kokku 3946 ühistegelikku asutist, millest tegevaid üle kolme tuhande, siis iseloomustab see küllalt seda töö ulatust, millega Kojal tuleb

tegelda. Tähtsamate ühingute liikmetena tegutsevad ühistegevuse alal 216 ühistegelikku krediitasutist, 370 kindlustusasutist, umbes 220 ühiskaubandusühingut, 315 piimaühingut, 80 kartuliühingut, kes omavad piiritusetööstusi, 620 masinatarvitajate ühingut, 715 turbaühingut jne. Tihedamate sidemete pidamiseks ühingutega annab Koda välja ühistegevuskuukirja „Ühistegevusleht“. Koja teenistuses on üle 30 ametniku.

Koja büroo asub Tallinnas, Suur Karja tn. 19.

A. E.

KORPORATIIVSE JA SOTSIAAL-ELU UURIMISE INSTITUUT.

Prantsusmaal Pariisis töötab korporatiivse ja sotsiaal-elu uurimise instituut (L'institut d'Etudes corporatives et sociales).

Selle eesmärk on 1) korporatismi teaduslik uurimine ajalooliselt, doktriinaarselt, majanduslikult ja sotsiaalselt.

2) tähelepanemine ja ettevalmistus kutselise elu organiseerimiseks, ettevõtete juhtimiseks, kutsetöö kaitseks, ühiskondliku rahu ja majandusliku heaolu saavutamiseks.

Instituudi juhtiv nõukogu koosneb 9 isikust, nende seas: kaubandusteaduse prof. G. Blondel, õigusteaduse prof. Louis Le Fier, administratiivõiguse prof. A. Mestre, arstitead. prof. dr. Portes. Peale selle on tegev instituudis rida teisi juhtivaid teadusmehi, kirjanikke, majandustegelasi jt.

Instituudil on järgmised osakonnad:

- 1) kutsete nõuandekoht;
- 2) kutsete organiseerimise osakond, mis teotseb erialaliste kutsete organiseerimise moodustega;
- 3) uute töö ja ühingute seaduste osakond. Uurib, annab informatsioone jne.;
- 4) ametiühingute statistiline osakond, kes jälgib seltside ja ühingute arvu jm. liikumist;
- 5) kirjastusosakond.

Peale muu korraldab instituut kursusi isegi kaheastase kestusega, mille programm haarab sotsiaalse ja majanduselu mitmesuguseid korporatiivseid küsimusi.

Instituudi häälekandjana ilmub üks kord kuus ajakiri „Le Corporatisme“.

J. V.

KODADE ANKEET.

Et paljud kutsealad jt. endile kojad on saanud, ei ole neid üldsusele teinud tuttavaks. Võib olla vastupidi, seni mitmesse organisatsiooni laiilipillatuna, puutus tööharu tegelaskond teistega ehk rohkemgi kokku kui praegu kojast. Mõneastase tegevuse järele, mis suuremal hulgal kodadel seljataga, võib küll ütelda, et iga koda on töötanud rahulikult oma ette ja harva on kuulda neist midagi avalikkusele peale mõne suurema ja vanema koja.

Ometi oleks vajalik kodade töö teha avalikkusele teatavaks, sest vastasel korral süvenevad arusaamatused ja kodadevastased meeleolud. „Kojad

ei tee midagi," — „mis kasu on neist" ja muid sellesarnaseid ütlusi on kuulda sagedasti. Kuid kojad on rahva tähtsad töö- või kutseharud, need oleme meie ise, need on meie rahvas oma väljakujunenud funktsioonides.

Et kodade salapärasus või eraldatavus üldsusest kaoks ja et ilmuks rohkem arusaamist neisse, üksikesse, nende tegelastesse, töösse, soovidesse jne., korraldas „Ühiskonna organisatsiooni uurimise koondis" ankeedi kodade vahel, millele palus vastata, esitades igas kojas peakoosolekul teatavaks tehtavaid ja avalikke andmeid. Ankeedile vastasid kõik kojad peale Inse-neride koja, kes lõplikult mingisuguseid andmeid ei annud, vaatamata küll kirjalikele ja suusõnalisile palveile või seletusile asja otstarbest.

Ankeedi andmeil asuvad kõik kojad Tallinnas.

Juhatuse koosseisude nimistust võime leida iga eriala tuntumaid tegelasi. Kodade liikmete arv kõigub üksikliikmete korral 188 kuni 130.000 või organisatsioonide puhul 6 org. kuni 2356 organisatsioonini.

Kontakt Tallinnast kohtadel asuvate liikmetega toimub organisatsioonide (kui need on koja liikmed), koosolekute korraldamise, osakondade (konventide), esinduste, usaldusmeeste, kongresside, ringkirjade, ajakirjade (häälekandjate), suulise ja kirjaliku instrueerimise kaudu.

Kodade eelarved on õige suured ja ulatuvad Kr. 2.630 (Loomaarstide koda) kuni Kr. 1.100.000 (Põllutöökoda). Enamik kodadest saab oma sissetulekud liikmemaksudest, väike osa riigilt (väikemaapidajate-, meierite-, kalandus-, tööliskojad) kas kõik või osalt. Maksude laekumine toimub korralikult, ainult harva tuleb tarvitada politsei abi.

Ainult ühel kojalt (loomaarstide k.) ei ole palgalist tööjõudu. Teistel kõigub see 1 kuni mitmekümneni (suuremad kojad — põllutöök. jt.).

Huvitav peatükk on üürikulud, kus ainult paaril kojalt ei ole üürimaksimist, teised kõik aga peavad ülal pidama ruume, kus muidugi seas on ka suurem koosolekuteruum, mis võiks paljudel või kõikidel olla ühine. (Kodade oma maja vajadus?)

Enamikul kodadest on oma häälekandja, mis ilmub tavaliselt 1—2 korda kuus.

Osa kodadest kaebab võimaluste puudumise, töörasekuste ja õiguste vähesuse üle, mis on tingitud kodade konstruktsioonist ja õiguste vähesusest.

Kodade koostööd soovib enamik kodadest, üks ühel, teine teisel viisil.

Muidugi vajab kodade tegevus üksikasjalikumat käsitust, mida eelmine lühike ülevaade ei võimalda, kuid mis osalt tabelist enesest selgub. Toimetus loodab, et avaldatud ankeet kodade tegevust avalikkusele veidi selgitada aitab.

Ankeedi kaudu saadud andmestikust on koostatud tabel, mis on toodud ära järgnevatel lehekülgedel.

„NÄDAL PILDIS“ ilmub 1939. a.

suurendatud kujul.

Tellimishind: Aastas kr. 5.—, poolaastas kr. 2.50, veerandaastas kr. 1.25; välismaale 50% kallim. Üksiknumber 25 s.

Nr.	Koja nimetus	Aadress Tallinnas	Juhatuse koosseis	Liikmeid	Kontakt liikmetega	1938./39. a. eelarve	Tulude saamine
1	Ühistegevuskoda	S. Karja 19	Esim. A. Kask Liikmed: M. Käbin, R. Talgre, J. Põdra, K. Pajos, J. Otsa	2356 org-ni	Välisreisijon, koosolekud, kirjalik ja suuline instrueerimine	Kr. 122.200.—	Iseseisvalt
2	Kaubandus- Tööstuskoda	Pikk 20	Esim. J. Puhk. L.: P. Kurvits, J. Rumberg, A. Erit, J. Kuk, A. Sinisoff, O. Toomara	7803	Osakonnad, esindused, bürood	Kr. 141.300.—	Riigiorganite kaudu
3	Põllutöökoda	Pikk 40/42	Esim. A. Jürima. L.: P. Männik, J. Ottas, A. Saar	130.000	Konvendid, koja töajõud era- org-ide teenistuses	Kr. 1.100.000.—	Omavalisuste kaudu
4	Käsitööstus- koda	Hobuse 2	Esim. A. Naeres. L.: K. Puusaag, R. Tooming, Th. Järverand, T. Nõmmits, J. Ahven, J. Salm, A. Jurich	15.000	Esindused, usaldusmehed	Kr. 55.940.—	Iseseisvalt
5	Rohuteadlaste koda	Olevimägi 14	Esim. K. Jürisson. L.: E. Matson, E. Labi, M. Ounmann, B. Mirov	366	Ringkirjad, ajakiri	Kr. 17.948.—	Iseseisvalt
6	Majaomanik- kude koda	Harju 45	Esim. J. Masing. L.: J. Sepp, J. Mürk, O. Suursööt, A. Pahla, B. Melts, A. Mei	25.032	Osakonnad. Era- org-idega läbikäimine	Kr. 24.200.—	Riigiorganite kaudu
7	Kodumajandus- koda	Pikk 36	Esin. L. Eenpalu. L.: H. Reiman-Poom, J. Steinmann, J. Laksberg, H. Hörak, M. Greenberg, A. Kuperjanov, P. Uukareda, A. Käpser	Naisorganisations- satsioonid	—	—	—
8	Tööliskoda	Toompuiestee 17	Esim. J. Kurvits. L.: F. Kauks, V. Mölder	Kõik üle 25 töölisega käitise töölised	Töölisvanemate ja koosolekute kaudu	Kr. 25.600.—	ETK toetus ühistegevuses. Osa riigilt
9	Eraettevõtete ametnikkude koda	Pärnu 21	Esim. A. Oinas. L.: K. Tammer, L. Parkas, A. Künkman	11.000	—	Kr. 21.634.—	Iseseisvalt
10	Agronoomide koda	Lai 41	Esim. K. Liidak. L.: M. Järvik, A. Raidla, T. Kind, J. Mägi	242	Kongressid ja häälekandja	Kr. 3.125.—	Iseseisvalt
11	Loomaarstide koda	Vilmsi 53	Esim. A. Arras. L.: M. Ilmjärv, S. Söerd, E. Ruber, V. Kadarik	188	—	Kr. 2.630.—	Iseseisvalt
12	Õpetajate koda	Tatari 21-a	Esim. E. Murdmaa	6 org-ni	Org-ide kaudu	Kr. 16.265.—	Kr. 15.000.— riigilt, ülejäänud iseseisvalt
13	Ärside koda	Uus 3	Esim. A. Lübeck. L.: T. Äsu, L. Puusepp, M. Püümeets, V. Juss, E. Girgenson, A. Vastalu	958	Nõukogu liikmete ja eraseltside kaudu	Kr. 17.700.—	Iseseisvalt
14	Kalanduskoda	Pärnu 10	Esim. M. Laagus. L.: A. Mölder, E. Reinvald	10.072	—	Kr. 42.233.—	Iseseisvalt ja osa riigilt.
15	Meierite koda	Tatari 11	Esim. J. Kaigas Liikm.: A. Kulasalu, A. Sae, V. Koitma, A. Ruubas	340	—	Kr. 17.575.—	Iseseisvalt ning osa era- org-idelt ja osa riigilt
16	Maatöölise ja väikemaapidajate koda	Vene 13	Esim. H. Maandi. L.: J. Post, G. Taalman, M. Tapupere, P. Väljataga	60—70.000	2 usaldusmeest igas vallas	Kr. 22.600.—	Riigilt

Andmed puuduvad ainult Inseneride koja kohta, kes ei vastanud korraldatud ankeedile.

Maksude sissenõudmine	Ametnike arv	Üürikulud aastas	Häälekandja	Tähtsamad arutatavad küsimused	Puudused töös	Kojaseaduse muutmine	Arvamus kodade koostöö vajaduse kohta
—	Keskas. 14 Maal 16	Kr. 4.140.—	Ühistegevuseleht 1 kord kuus	Kaasabi ühingute töös	—	—	Koostöö võiks toimuda kas nõupidamiste näol või luua eri korraldus
—	Keskas. 31 Maal 10	Oma maja	Kaub.-Tööstuskoja Teataja 2 k. kuus	—	—	—	Püütakse pidada sidet teiste kodadega
—	Palju	—	Põllumajandus 1 k. nädalas Eesti Talu 1 k. kuus	Uudismaade harimine, maa- viljakuse tõstmine	—	—	—
Korratuult maksjatelt politsei kaudu	Keskas. 11 Maal 5	Kr. 2.400.—	Käsitööstuskoja Teataja 1 k. kuus	Organiseerimine	Äärmine piiratavus oma võimu avaldustes	Parandustega eelnõu on 1 aasta tagasi antud käiku	Ühiste huvide kordineerimine erikorralduse kaudu
—	Keskas. 4	Kr. 1.680.—	Kasutatakse „Pharmacia“ Eesti Rohuteadlane 1 k. kuus	—	Riigiasutised arvestavad vähe koja seisukohti	On kavatsusel	Akadeemiliste kodade vahel on loodud koostöö. Koostöö laiendamine on teoksil
—	Keskas. 3 Maal 1	Kr. 2.000.—	Ei ole	—	Valitsusasutised ei saada kõiki kotta puutuvaid eelnõusid arutamiseks	Ei ole	Koostöö on vajalik. Soovitav „ad hoc“ juhtudel
—	Keskas. 8 Maal 37 Kursusteaandjaid 48	—	—	—	—	—	—
—	Keskas. 6	Kr. 1.560.—	Tööliiskoja Teataja 1 k. kuus	—	Valitsusas. ei saada seaduseeelnõusid seisukohavõtmiseks ehk kui saadavad, siis hilja. Ka ei arvestata koja seisukohti	On kavatsusel	Vajalik on tihe kontakt
—	Keskas. 4	Kr. 1.680.—	Eraettevõt. Ametn. koja Teataja 1 k. kuus	—	—	—	—
—	Keskas. 1	Ei ole	Agronoomia 1 k. kuus	—	—	—	Vajalik on vabatahtlik koostöö esimeeste ja sekretäride nõupidamiste näol
—	Ei ole	Ei ole	Eesti Loomaarstlik Ringvaade 8 k. aastas	—	—	—	—
—	Keskas. 5	Kr. 1.440.—	Ei ole	—	Krediitide puudus	Kavatsusel juhatuskirja muutmine	—
Korratuult maksjatelt politsei kaudu	Keskas. 2	Kr. 360.—	Eesti Arst 1 k. kuus	—	—	—	Vajalik arendada välja omavaheline kontakt
—	Keskas. 3 Maal 4	Kr. 1.440.—	Eesti Kalandus 1 k. kuus	—	Eriteadlaste puudus	On kavatsusel	Seadusega loodud keskorg. vajalik
Korratuult maksjatelt administr. korras	Keskas. 1	Kr. 400.—	Koos Öisu Piimandusinstituudiga „Piimandus“ 1 k. kuus	Palga tingimuste ühtlustamine ja liikmete kutseharidustaseme tõstmine	—	Ei ole	Koostöö on vajalik piimanduse ja ühistegelike keskasutistega
—	Keskas. 5	Kr. 1.100.—	Maatöölise ja Väikemaapidajate koja Teataja 1 k. kuus	—	Piiratud krediit ja osakondade puudumine	—	Kontakti loomine on tarvilik. Esijoonnes luua see sugulaskodade vahel

R e s e r v e e r i t u d .

Ajakiri ORGANISATSIOON ilmub vajaduse järele. Üksiknumbri hind 35 senti.

Tegev- ja vastutav toimetaja: *J. Vilms.*

Toimetus: *A. Eckbaum, A. Määr, Ü. Maramaa ja E. Hiidna.*

Väljaandja: *Ühiskonna Organisatsiooni Uurimise Koondis, Tallinn, Pärnu 10—16. Telefon 463-07.*

R. Tohver & Ko. trükk, Tallinn. 1939.

ÕIGUSKAMERAKOOL

S 5478

Piimaühingute Keskliit
„VÕIEKSPORT“

S. Karja 23

Tallinn

Tellige

ajakirja **ERK'i** 1939. aastaks

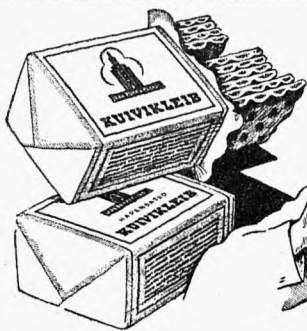
Ajakiri **ERK** on ainuke rahvuspoliitiline ajakiri Eestis. Ta käsitleb kultuuri-, majandus- ja ühiskondliku elu küsimusi rahvuslikult seisukohalt — iseseisvalt, sõltumatult ja päevakohaselt.

ERK ilmub 1939. aastal 6 numbrit.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused üle riigi ja **ERK'i** talitus, Tallinnas, Pärnu 10-16., telefon 463-07. Posti jooksev arve 131.

Tellimise hind aastas on kr. 3.50.

lv. 11-17



*See on vast
kuivikleib!*

Harilik hapendatud leib võib tekitada kõhus gaase, leiva pehmus võimaldab suljevaest närimist, mis koormab kõhumahla näärmeid, ning hambad ja igemed kaotavad vähesse närimisvaevaga oma tugevuse.

Teie korrasstate oma seedimise – kaotate gaaside tekkimise võimaluse, kergendate kõhumahlade tööd, kui teie ei saa suutäit unustuse tõttu aplalt alla neelata, vaid olete sunnitud seda koos suljega hästi läbi närima, säilitate terved valged hambad ja tugevad igemed, mis omakorda tagab korraliku seedimise, siis – kui teie igapäevaseks leivaks on

KUIVIKLEIB

Eesti rukkist valmistatud kuivikleib on müügil 1, 1/2 ja 1/4 kg. pakes.
Kuivikleivatööstus JAAK PUHK & POJAD A-S.

KAKAO,

ŠOKOLAAD JA

A/S
J. Brandmanne

KOMPVEKID

KÕRGEIMAS HEADUSES!